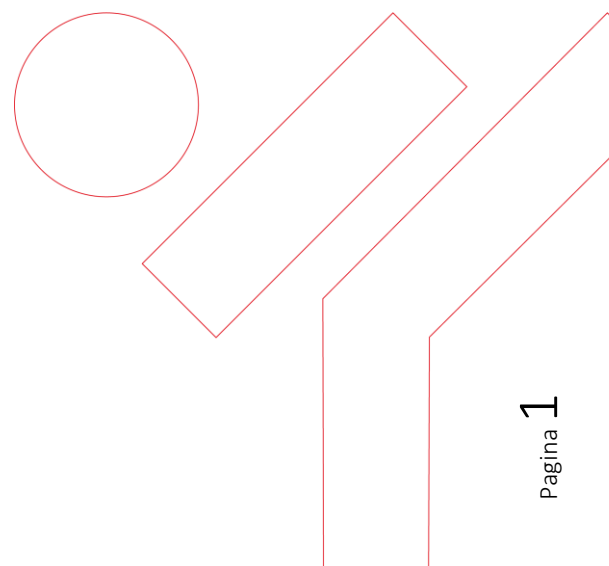

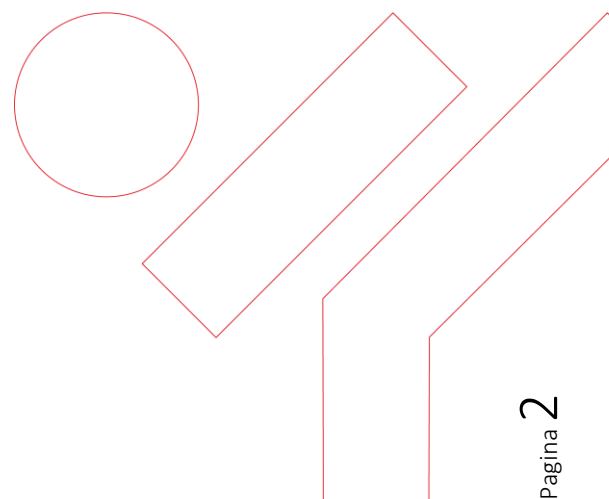
HANDELINGSPROTOCOL

SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Inhoud

Inleiding.....	3
Fases van melding tot advies, opvolging, hv en nazorg.....	4
Fase 0: Melding en/of vaststelling.....	4
Fase 1: In kaart brengen van de situatie	5
Fase 2 - Inschatten van de ernst & advies.....	5
Fase 3 - (Meehelpen) Uitvoeren van het advies	7
Fase 4 - Nazorg en evaluatie.....	9
Fase 5 - Verbeteracties in het beleid.....	10
Communicatielijnen bij incidenten.....	11
Rol van de GES-commissie.....	11
Rol van de club.....	11
Checklist criteria Vlaggensysteem.....	12
Observatie van gedrag.....	12
Richtvragen	12
I Toestemming.....	12
II Vrijwilligheid	12
III Gelijkwaardigheid.....	13
IV Passend voor ontwikkeling(enkel voor minderjarigen)	14
V Gepast voor context.....	14
VI Zelfrespecterend	15

Inleiding

Het handelingsprotocol van Karate Vlaanderen beschrijft de stappen die de API¹ kan zetten wanneer er een melding en/of vaststelling is van SGG².

Het handelingsprotocol is geen vast gegeven. Beslissingen worden genomen in functie van de ernst en aard van de situatie en in overleg met leden van de GES-commissie. Afhankelijk van de ernst worden één of meerdere bestuurders van het bestuursorgaan van Karate Vlaanderen ingelicht.

Het handelingsprotocol maakt deel uit van het reactiebeleid. Wijzigingen in het handelingsprotocol zijn steeds mogelijk door aanpassingen in het beleid.

Een beleid staat of valt met de meldingsbereidheid van medewerkers of andere betrokkenen bij situaties waar (seksuele) integriteit wordt bedreigd. Recente studies tonen uit dat slechts de helft van alle incidenten worden gemeld. Van zwaardere incidenten wordt het vaakst melding gemaakt, terwijl lichte incidenten of zaken die onmiddellijk werden opgelost, minst gemeld worden.

De meldingsbereidheid verhoogt indien

- het duidelijk is aan wie kan en mag gemeld worden. De API zal zich moeten profileren en elke betrokkene krijgt de informatie die nodig is om te weten bij wie men terecht kan;
- men ziet wat er met de melding gebeurt, en er een zorgvuldige klachtenbehandeling voorzien is.

---

¹ Aanspreekpersoon Integriteit

² Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag

Fases van melding tot advies, opvolging, hv³ en nazorg

Stappen	GROEN	GEEL	ROOD	ZWART
Fase 0	Melding, vaststelling			
Fase 1	In kaart brengen van situatie			
Fase 2	Inschatten van ernst van situatie & advies			
Fase 3	Uitvoeren advies			
	Interne opvolging			
			Hulpverlening tuchtregeling	
			Politie/justitie	
Fase 4		Nazorg en evaluatie		
Fase 5		Beleid en verbeteracties		

Fase 0: Melding en/of vaststelling

Bij de melding van een incident, zowel bij een vermoeden, onthulling als vaststelling, zal er zorgvuldig in kaart gebracht worden wat de inhoud van de klacht of melding is en hoe deze gegevens bij de API terecht komen.

De informatie kan rechtstreeks bij de Federatie API komen van één van de leden (of familie), via de Club API, of/en via het clubbestuur. Afhankelijk van hoe deze informatie gedeeld wordt, kan het nodig zijn extra informatie in te winnen, om de melding verder in kaart te brengen.

Vaak is de melder niet het slachtoffer of een rechtstreeks betrokkene, maar een derde. Soms is de 'melder' ook geen rechtstreeks getuige van een voorval, maar werd door een betrokkene op de hoogte gebracht. Er kan dus heel wat ruis op de communicatie zitten.

Indien de melder wel een rechtstreeks betrokkene is, moet het volgende nagegaan worden:

- Wat verwacht(en) de betrokkene(n)?
- Rekening houden met de wens van het slachtoffer
- De rol van de API uitleggen en hoe de API omgaat met de melding (discretieplicht, maar indien het over strafbare feiten gaat, leg je uit dat je dit moet melden (schuldig verzuim))

³ Hulpverlening

Fase 1: In kaart brengen van de situatie

Bij een melding van een incident, is het van belang zorgvuldig in kaart te brengen welke informatie men heeft en welke gegevens ontbreken of moeten worden geverifieerd.

In kaart brengen van de situatie kan volgende zaken inhouden:

- In gesprek gaan met de melder:
  - Rekening houdende met de nodige gesprekstechnieken
- Verzamelen van objectieve gegevens
  - Niet onderzoeken; een aantal feitelijkheden nagaan (inschattingsgesprek)
  - Wie zijn de betrokkenen?
  - Heb je nog informatie nodig om de situatie te kunnen inschatten?
  - **Inschatting maken van de situatie**
- Communicatie en registratie
  - Vertrouwelijk behandelen
  - Geen anonimiteit beloven
  - Meldingsplicht en rapportering van de melding aan bestuur van de club (al dan niet geanonimiseerd)
- Doorverwijzing van acuut gevaar
  - Hulpverlening of politie (zie fase 3)
  - Vermoeden van acuut gevaar kan gecheckt worden bij 1712
- Nagaan of de mogelijke plegger nog actief is (andere clubs, stages, sportkampen...)

Fase 2 - Inschatten van de ernst & advies

Bij het inschatten van de ernst kan divers intern of extern overleg helpen indien nodig. Wanneer het duidelijk een groene of gele vlag betreft (geen of licht seksueel grensoverschrijdend gedrag) is dit niet steeds nodig. Bij ernstiger feiten is het goed een vorm van collegiaal overleg te plannen.

Intern overleg:

- De federatie API houdt overleg met een collega of met lid/leden van de GES-commissie.
- Organiseer dit gesprek snel en gebruik de elementen uit het inschattingsgesprek
- Gebruik maken van het Vlaggensysteem om de ernst te beoordelen
- Ook de wettelijke bepalingen en de gedragscode kunnen helpen bij het maken van een inschatting

Extern advies:

- De federatie API kan terecht bij 1712 voor een extern advies
- Extern advies wanneer het minderjarigen betreft kan ook bij het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling van uw regio (wegwijzer)
- Extern advies rond volwassenen kan bij het Centrum Algemeen Welzijnswerk (wegwijzer)

- Extern advies bij de ICES

Advies formuleren:

- Bij het advies rekening houden met de verwachtingen van de betrokkenen
- Nagaan wat er intern moet gebeuren (korte/lange termijn) en naar welke doelgroepen en/of het nodig is om door te verwijzen naar hulpverlening, politie/justitie of tuchtrecht.
- Indien het gaat over eerder lichte feiten (groene/gele vlag) zal er vaak een interne opvolging volstaan. Voor de reactiewijzen korte en lange termijn kan men zich baseren op het vlaggensysteem.
- Bij rode en zwarte vlag kan men zich voor de interne opvolging ook baseren op de reactiewijzen per vlag, en doorverwijzen naar hulpverlening en/of politie/justitie en/of tuchtrecht van de federatie.

Groene vlag	Gele vlag	Rode vlag	Zwarte vlag
	Interne opvolging: <ul style="list-style-type: none"> • Reactie korte termijn + afspraken • Aandacht voor veilige context en toezicht 		
		Externe opvolging: <ul style="list-style-type: none"> • Afwegen doorverwijzing hulpverlening • Tuchtregeeling 	
		Aangifte: <ul style="list-style-type: none"> • Afwegen doorverwijzing justitie & andere maatregelen 	

Communicatie:

- Afspraken maken over een terugkoppeling naar het clubniveau (club API en/of clubbestuur)
- Goed afspreken over de terugkoppeling naar de betrokkene, de melder en eventueel andere betrokkenen
- Let op dat de privacy van betrokkenen niet geschaad wordt (discretieplicht), wees bewust van de rol als API m.b.t. schuldig verzuim en meldplicht

Registratie:

- Het advies wordt geregistreerd in het rapportage-instrument
- De vertrouwelijkheid en discretieplicht wordt gerespecteerd, de documenten beveiligd

Fase 3 - (Meehelpen) Uitvoeren van het advies

De federatie API heeft enkel een adviserende en ondersteunende rol. Voor het uitvoeren van dit advies is de regie in handen van het clubbestuur. Op vraag van het clubbestuur kan de club of federatie API deeltaken opnemen.

Er moet case per case bekeken worden wie de bestuurlijke verantwoordelijkheid heeft. (bijvoorbeeld op een wedstrijd of evenement van de federatie).

	groen	geel	rood	zwart
Interne opvolging	Informereren, normaliseren	(Ped)agogisch reageren Afspraken maken coaching	(Ped)agogisch reageren Afspraken maken Toezicht en veiligheid garanderen Opvang betrokkenen Herstelbemiddeling Nazorg	(Ped)agogisch reageren Afspraken maken Toezicht en veiligheid garanderen Opvang betrokkenen Herstelbemiddeling Nazorg Sancties
Doorverwijzen hulpverlening en bemiddeling			Opvang slachtoffers Opvang plegers Opvang andere betrokkenen Bemiddeling	
Tuchtregeling			Doorverwijzen naar tuchtcommissie Opvolgen besluiten	
Politie/justitie			Aangifte bij politie door slachtoffer Aangifte door Club of federatie API Aangifte door derde	

Regie en verantwoordelijkheid:

- De regie is in handen van het bestuur, die ook de verantwoordelijkheid neemt.
- Als API start je zelf geen tuchtprocedure

Interne opvolging:

- Bij groene en gele vlag kan de federatie API adviseren hoe er (ped)agogisch kan gereageerd worden t.a.v. alle betrokkenen. Ook inzetten op het verduidelijken of herformuleren van afspraken, en/of coaching van de club hierbij, is een mogelijke actie.
- Bij rode en zwarte vlag nagaan hoe de veiligheid van betrokkenen kan worden verbeterd en hoe toezicht kan worden geoptimaliseerd.

- Vaak moet er ook aandacht gegeven worden aan de opvang en nazorg van en voor alle betrokkenen in een incident. En in sommige gevallen kan het nodig zijn naar herstel te werken.
- Bij zwarte vlag is het nodig zijn na te denken over de toepassing van sancties of tuchtmaatregelen zoals die in het reglement zijn opgenomen.
- Crisismanagement
- Communicatie

Hulpverlening:

- Bij rode en zwarte vlag wordt er gesproken over slachtoffers en eventueel ook plegers, en kan een doorverwijzing naar de hulpverlening of professionele bemiddeling nodig zijn.
- Daarmee stopt de verantwoordelijkheid van het clubbestuur of de API niet, want ook na de doorverwijzing zal verdere opvolging en herstel nodig zijn. Maak goede afspraken over wat hier van de API wordt verwacht.

Tuchtmaatregelen:

- Als API kan je de tuchtmaatregelen voorstellen. Mogelijkheden zijn
  - Een berisping, verwittiging, vermaning of waarschuwing
  - Het verbod om deel te nemen aan één of meer activiteiten
  - Het verbod om rechten uit te oefenen
  - Het verbod om functies uit te oefenen
  - Schorsing voor bepaalde duur
  - Uitsluiting

De API stelt tuchtmaatregelen voor steeds in overleg met de GES-commissie of het bestuur.

- Het opleggen en opvolgen van tuchtmaatregelen is de verantwoordelijkheid van het bestuur, die hiervoor beroep kan doen op een tuchtcommissie, en kan terugvallen op een tuchtprocedure (tuchtreglement)

Politie/Justitie:

- API kan betrokkenen informeren over de mogelijkheid om klacht in te dienen bij de politie/justitie. Het gaat in dit geval over strafbare feiten
- Er zijn verschillende mogelijkheden om een strafrechtelijke procedure op te starten. Men kan zich:
  - burgerlijke partij stellen bij de onderzoeksrechter, of
  - een strafklacht neerleggen bij het parket, of
  - een aangifte doen bij de politiediensten.
- Na het opstarten van de procedure kan een onderzoek worden geopend:
  - Een opsporingsonderzoek
  - Een gerechtelijk onderzoek
- Hierop kan een zitting voor de bevoegde rechtbank volgen, of een seponering of buitenvervolgstelling
- Een vonnis
- Mogelijks een beroepsprocedure

Fase 4 - Nazorg en evaluatie

In de nasleep van een incident is er vaak weinig aandacht voor de beleving en de gevolgen daarvan voor alle betrokkenen. Zo kunnen gevoelens van onveiligheid of onrecht lang blijven aanslepen en ervaren mensen nadelige gevolgen. Meestal hebben betrokkenen behoefte aan meer en betere nazorg. Hier opnieuw is de regie in handen van de club, en kan de federatie API een adviserende rol spelen.

Bovendien is gebleken dat hoe beter de organisatie de nazorg heeft georganiseerd hoe minder er sprake is van herhaling van dezelfde soort incidenten. Ook de transparantie over hoe het incident is opgevolgd, zorgt voor een gevoel van veiligheid en vertrouwen in de organisatie:

- Organiseren van nazorggesprekken met betrokkenen. Meestal is het goed kort na de incidenten mensen de kans en de ruimte te geven om ervaringen te bespreken. Herhaal deze nazorggesprekken op korte termijn.
- Aandacht hebben voor de communicatie naar een bredere groep mensen
- Afspraken maken rond hoe het clubbestuur terugkoppelt na het uitvoeren van de stappen van het advies. (naar federatie API)
- Het incident afsluiten met alle rechtstreeks betrokkenen, er is informatie over welke stappen zijn gezet, en welke nog zullen worden uitgevoerd
- De gevolgen in kaart brengen

Evaluatie van het proces bij alle betrokkenen kan waardevolle informatie geven over hoe de behandeling vanuit de club werd ervaren, en waar eventueel verbeterpunten zitten voor het beleid:

- Zijn mensen tevreden over hoe het incident werd opgevolgd, verliep de communicatie goed, wat liep goed en wat kon anders?
- De Federatie API kan suggesties doen aan het clubbestuur over hoe deze evaluatiegegevens kunnen verzameld en geïnterpreteerd worden.

Fase 5 - Verbeteracties in het beleid

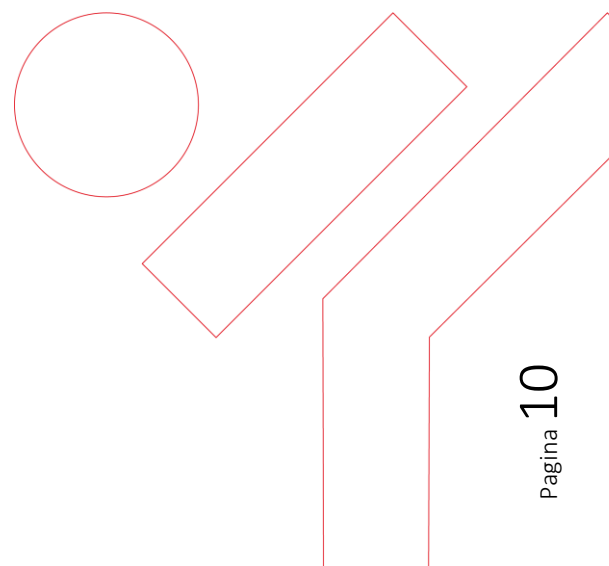
In veel gevallen is een incident een uitnodiging om kritisch naar het eigen beleid en de praktijk van de sportclub te kijken. Moeten er zaken worden aangepakt, zijn afspraken onduidelijk, is er teveel ruimte voor interpretatie, hoe wordt het toezicht uitgevoerd, zijn alle begeleiders vertrouwd met de basisafspraken enzovoort. Veel vragen dus. Tijd om een reflectie te maken en een paar verbeteracties voor te stellen en uit te voeren.

Analyse van het incident:

- Het is goed alle factoren die hebben bijgedragen aan het incident in kaart brengen, en de mogelijke oorzaken te onderzoeken. Het kan ook gaan om gebeurtenissen die aan het incident vooraf gingen
- Maak ook een risicotaxatie nl wat is de kans dat zich dit nogmaals kan voordoen?

Stel een lijst met mogelijke verbeteracties op. Er kan gebruik gemaakt worden van:

- De preventiedriehoek: Om een goed beeld te hebben van wat een integraal beleid betekent, en niet de fout te maken om enkel te investeren in meer controle of toezicht, is het belangrijk alle niveaus in het beleid eens onder de loep te nemen. De preventiedriehoek kan daarbij helpen, en maakt een onderscheid tussen reactiebeleid, preventiebeleid en kwaliteitsbeleid.
- Een matrix van verbeteracties geeft een voorbeeld van mogelijke acties op alle niveaus, en geeft je een werkwijze om een eigen beleidsmatrix in te vullen.
- 6 beleidsinitiatieven werden eruit gelicht voor sportclubs. Afhankelijk van de inspanningen die een club kan doen.
  - Mijn club wil basisinspanningen leveren: een (1) wegwijzer (2) gedragscode en intern reglement, (3) sportbegeleiders: aanwerving en omkadering
  - Mijn club wil iets meer wil doen: (4) het vlaggensysteem, (5) een aanspreekpersoon integriteit , (6) een reactieplan
  - Mijn club wil dit thema volwaardig uitbouwen via een actieplan

Communicatielijnen bij incidenten

Meldingen, klachten, onthullingen en vaststellingen kunnen vanuit het clubbestuur, de club API en de melder gemeld worden bij:

- De federatie API
- Hulpverlening
- Politie/ Justitie

We raden de clubs aan indien er melding wordt gedaan bij de laatste 2 de federatie API hiervan op de hoogte te brengen.

De federatie API handelt niet alleen. Zij luistert naar de melding, klacht en vaststelling en geeft informatie over de mogelijke stappen (zie fases). De API schat in overleg met derden (collega, GES-commissie, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK), 1712...) de ernst van de situatie in. Indien nodig licht zij de tuchtcommissie in.

Rol van de GES-commissie

Een ethische commissie is een adviesorgaan binnen de sportfederatie dat instaat voor het verstrekken van adviezen bij ethische vraagstukken, zowel reactief op vraag van een federatie-API bij het behandelen van incidenten van grensoverschrijdend gedrag, als proactief aan het federatiebestuur of -management over het integriteitsbeleid van de organisatie.

Tijdens fase 2 van het handelingsprotocol maakt de federatie-API een inschatting van de ernst van de feiten. Een federatie-API doet dit zelf of, indien nodig, roept de hulp in van de ethische commissie en/of eventueel een jurist. De commissie baseert zich hiervoor op de verzamelde gegevens uit fase 1. Het advies van de commissie bevat een inschatting van de ernst van de feiten en een voorstel met volgende stappen die ondernomen kunnen worden.

Voor reactief advies komt de ethische commissie ad hoc samen op vraag van de federatie-API.

Rol van de club

Karate Vlaanderen raadt elke club aan een API aan te stellen als 1^e contactpersoon bij een melding.

De verantwoordelijkheid ligt bij de club om een melding door te geven aan de federatie API. De federatie API verleent een ondersteunende functie aan de club API.

Checklist criteria Vlaggensysteem

Observatie van gedrag	Richtvragen
I Toestemming	
<p>Kunnen de betrokkenen grenzen voelen en grenzen aangeven?</p> <p>Is er voldoende veiligheid?</p> <p>Ondermijnen hun ideeën over seks wederzijdse toestemming?</p> <p>Is er kans op paniecreacties?</p> <p>Kunnen ze doorgaans goed communiceren?</p> <p>Hebben ze een permissieve attitude tegenover dwang?</p> <p>Hoe gaan ze doorgaans om met grenzen van anderen?</p>	<p>Heb je hier een goed gevoel bij?</p> <p>Wat zou er gebeuren als je zou weigeren?</p> <p>Vind je het belangrijk dat de ander akkoord gaat?</p> <p>Wat zou je doen/voelen als de ander zou weigeren?</p>
II Vrijwilligheid	
<p>Zijn ze in staat om effectief in verzet te gaan of plegen ze symbolisch verzet?</p> <p>Is één van de betrokkenen geneigd anderen terwille te zijn, vertoont hij/zij aanklampend gedrag?</p> <p>Observeer je emoties bij de betrokkenen? Zijn ze positief of negatief?</p> <p>Is één van de betrokkenen op zoek naar aandacht?</p> <p>Heb je weet van eerdere vormen van dwang, chantage of dreigement?</p>	<p>Wat voel je?</p> <p>Wat denk je dat de ander voelt?</p> <p>Heb je het gevoel dat een beetje druk uitoefenen oké is?</p> <p>Ben je blij? Ben je bang en waarvoor?</p> <p>Heb je de ander bang gemaakt/heeft de ander jou bang gemaakt?</p> <p>Wat zou er gebeuren als je weigert?</p> <p>Heb je aangedrongen/heeft de ander aangedrongen? Hoe?</p>

<p>Zie je één van de betrokkenen in staat om dit gedrag te stellen?</p> <p>Is één van de betrokkenen makkelijk te verleiden met materiële beloning of geld?</p> <p>Is er verbale druk of geweld uitgeoefend?</p> <p>Is er sprake van manipulatie? Chantage? Misleiding?</p> <p>Is er fysiek geweld gebruikt (duwen, trekken, roepen)?</p> <p>Is er een wapen gebruikt?</p> <p>Heb je voldoende zicht op de werkelijke situatie? (de betrokkene kan sociaal wenselijke antwoorden geven uit angst voor reacties uit de omgeving).</p> <p>Gedraagt de betrokkene zich anders dan anders?</p>	<p>Heb je een beloning beloofd of gekregen?</p> <p>Had je het gevoel te kunnen weigeren?</p> <p>Was het leuk, plezierig? Wat was plezierig?</p> <p>Was het niet fijn? Wat was niet fijn?</p>
--	--

III Gelijkwaardigheid

<p>Is er sprake van een groot leeftijdsverschil? Welk leeftijdsverschil vind je nog aanvaardbaar?</p> <p>Is er sprake van misbruik van de zwakke positie of situatie van één van de betrokkenen?</p> <p>Is er sprake van een groot verschil in positie binnen de club?</p> <p>Is er een inspanning gebeurd om ongelijkwaardigheid te creëren (afhankelijkheid, schuld, isolatie, zwijgplicht)?</p> <p>Is er opvallende ongelijkwaardigheid in termen van fysieke kracht, biologische ontwikkeling, mentale rijpheid of intelligentie?</p>	<p>Wie heeft het hier voor het zeggen?</p> <p>Moet de ander luisteren naar jou?</p> <p>Wat heb je gedaan om elkaar te helpen?</p> <p>Was één van jullie dronken, onder invloed van drugs, in een zwakkere positie?</p> <p>Was één van jullie de baas? Of hebben jullie alletwee evenveel te zeggen in deze situatie?</p> <p>Wie nam het initiatief?</p> <p>Heb je het gevoel dat je tegen de ander op kan?</p> <p>Begrijp je wat de ander bedoelt? Denken jullie er gelijkaardig over?</p>
---	--

<p>Is er opvallende ongelijkwaardigheid in termen van seksuele ervaring?</p> <p>Is er ongelijkwaardigheid in termen van positie, status, populariteit of macht?</p> <p>Zijn ze ongelijkwaardigheid in aantal?</p> <p>Is er overwicht door omstandigheden?</p> <p>Zijn er grote verschillen in de culturele achtergronden?</p>	
---	--

IV Passend voor ontwikkeling(enkel voor minderjarigen)

<p>Is er nog gedrag aanwezig dat thuishoort in jongere leeftijdscategorieën?</p> <p>Wat heeft de betrokkene geleerd in verband met seksueel gedrag?</p> <p>Is er reeds ervaring met seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik?</p> <p>Is er vermijding of aversie tegenover seksualiteit?</p> <p>Is er masturbatie? Gebeurt masturbatie privé?</p> <p>Is er sprake van seksualisering?</p> <p>Is er een vroege start?</p> <p>Welke voorbeelden en boodschappen heeft de betrokkene gekregen?</p>	<p>Heb je zicht op welke ervaringen bij welke leeftijd horen?</p> <p>Welke ervaringen heb je zelf? Hoe en met wie?</p> <p>Wat heb je anderen binnen de sportclub al zien doen?</p> <p>Hoe voel je je hierbij?</p> <p>Waar ben je zelf mee bezig op vlak van seksualiteit?</p> <p>Zijn er zaken die je zou willen vragen/weten?</p> <p>Is er iets waar je mee zit?</p> <p>Heb je ergens schrik of angst voor?</p> <p>Heb je zicht op mogelijke risico's?</p> <p>Heb je zicht op hoe je risico's kan verkleinen?</p>
--	--

V Gepast voor context

<p>Hebben de betrokken personen inzicht in sociale normen en waarden?</p> <p>Krijgen ze in hun thuismilieu de kans om te leren over sociale normen?</p> <p>Is er sprake van overbescherming?</p>	<p>Heb je zicht op de mogelijke risico's in deze context?</p> <p>Weet je waar je terecht kan met je vragen?</p> <p>Heb je het gevoel dat je door je omgeving wordt gesteund?</p>
--	--

<p>Wordt seksueel experimenteergedrag afgeremd of gestimuleerd?</p> <p>Is er een risicovolle context voor het kind of de jongere?</p> <p>Is er individuele aandacht en informatie op niveau van de jongere?</p> <p>Is er steun vanuit de thuisomgeving?</p> <p>Zijn er duidelijke en expliciete regels over welk gedrag in de familie- of groepscontext mogelijk is?</p> <p>Is er een context waar ze ervaringen kunnen opdoen in alle privacy?</p> <p>Laat de context experimenteren toe?</p>	<p>Ken je de regels over wat wel en niet mag hier en in andere situaties?</p> <p>Heb je je afgezonderd zodat anderen je niet konden zien?</p> <p>Heb je voor voldoende veiligheid gezorgd? Hoe?</p> <p>Heb je erover gewaakt dat je niet kon gestoord worden? Hoe?</p> <p>Ken je de regels over wat wel en niet mag hier?</p> <p>Zijn er plaatsen waar je dit wel mag doen? Welke?</p> <p>Is er iemand in je omgeving met wie je over seksualiteit kan spreken?</p>
--	---

VI Zelfrespecterend

<p>Kan de betrokkene de gevolgen van eigen gedrag inschatten?</p> <p>Wordt de betrokkene gepest, uitgesloten of raar bekeken om zijn/haar gedrag?</p> <p>Zijn er negatieve gevoelens of gevolgen?</p> <p>Is er verwarring, paniek of angst?</p> <p>Is de betrokkene doorgaans in staat zichzelf en de situatie goed in te schatten?</p> <p>Komt de betrokkene mentaal sterk over?</p> <p>Is het seksuele zelfbeeld sterk?</p> <p>Is er kans op gezondheidsrisico?</p> <p>Is er een sociaal nadeel of voordeel?</p> <p>Is de betrokkene gekwetst, bang of stil?</p> <p>Is de betrokkene boos, gefrustreerd of agressief?</p>	<p>Heb je er positieve of negatieve gevoelens bij?</p> <p>Voel je spijt, schaamte, schuld of verdriet?</p> <p>Heb je pijn of ben je ongerust over de gevolgen?</p> <p>Ben je blij? Voel je je hier goed bij?</p> <p>Ben je tevreden over wat er is gebeurd?</p> <p>Heb je een idee wat de gevolgen van je gedrag kunnen zijn?</p> <p>Voel je je veilig en heb je een gevoel van controle over de situatie?</p> <p>Ben je gerust over de gevolgen?</p> <p>Heb je het gevoel dat je zelf mag bepalen wat je op vlak van seks wil doen?</p>
---	--

<p>Is er winst of schade door het gedrag?</p> <p>Is er risico op misbruik van vertrouwen?</p> <p>Is er mogelijk gevaar?</p>	<p>Heb je een idee over hoe je je eigen seksualiteit wil vorm geven?</p>
---	--

